

امنیت‌مداری در رویکرد سیاست خارجی امام خمینی(ره)

دکتر مجتبی عطارزاده*

تاریخ دریافت: ۱۳۸۷/۱۰/۰۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۸۷/۱۲/۱۰

چکیده

سیاست خارجی از بزرگ‌ترین ابزارهای تأمین یکپارچگی ارضی، امنیت سرزمینی، وجهه و اعتبار بین‌المللی و پیشبرد اهداف و برنامه‌های ملی در زمینه‌های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی است. آنچه در سیاست خارجی کارآمد مورد نیاز است، صرفاً مجموعه‌ای از ویژگی‌ها نیست بلکه به جای آن، به موازنه‌ای حساس بین واقع‌گرایی و تحلیل، انعطاف و پابرجایی صلاحیت و میانه‌روی و سرانجام، تداوم و تغییر معطوف به هدفی ارزشمند، چون حفظ امنیت یک کشور نیاز است.

با پیروزی انقلاب اسلامی، چرخشی آشکار در سیاست خارجی ایران رخ داد؛ چه آنکه شالوده سیاست خارجی در اسلام، بر قواعد الزام‌آور حقوقی در فقه استوار است و در فقه سیاسی اسلام، اصلی به نام «حفظ دارالاسلام» حاکم است که اصول دیگر در پرتو آن رنگ می‌گیرد. حضرت امام(ره) متأثر از چنین رویکردی، هرچند نقش قوای نظامی و انتظامی در استمرار استقلال سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و امنیت کشور در برابر بیگانگان را نفی نمی‌فرمود، هدف اصلی سیاست خارجی ایران از بدو استقرار جمهوری اسلامی را تبلیغ و گسترش اسلام انقلابی در راستای تأمین امنیت دارالاسلام می‌دانست. بنا به برداشت امام(ره)، نه تنها امنیت مردم مسلمان و امنیت کشور و امنیت حکومت جمهوری اسلامی ایران از هم جدا نیست بلکه مرتبط با امنیت و منافع دیگر مسلمانان جهان نیز است. بنا بر این دیدگاه، همانند تفسیر اسلام، مفهوم «امت» جایگزین مفهوم «ملت» می‌گردد و امنیت ایران به امنیت کل جهان اسلام وابسته می‌شود. در نتیجه این رهیافت امنیت‌مدار، برخلاف دو چشم‌انداز رئالیستی و ایدئالیستی رایج در حوزه امنیت، حفظ دارالاسلام و اصل «نفی سبیل» مبنای تأمین امنیت ملی ایران به‌عنوان تابعی از امنیت جهان اسلام مورد تأکید بنیان‌گذار جمهوری اسلامی قرار می‌گیرد.

واژگان کلیدی

دارالاسلام، امنیت، اصل دعوت، ایران، سیاست خارجی، تولا و تبرّأ، امام خمینی(ره)